

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.2.38>

ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТВОРЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Сергій Теленик

*кандидат юридичних наук
ORCID ID: 0000-0002-1328-7595*

Анотація. Створення державної системи захисту критичної інфраструктури водночас виступає як наукова, правотворча й правозастосовна проблема. Тож дослідження цієї сфери набуває особливого значення. Логіка статті передбачає розгляд власне методологічних аспектів питання понятійно-категоріального апарату науки з його авторським тлумаченням і визначенням функцій із подальшою проєкцією застосування представленої концепції на досліджувану галузь. Сформовано реєстр ключової термінології з розподілом її за кластерами. Здійснений логіко-семантичний і контент-аналіз виявив наявні вади, що мають бути виправленими під час удосконалення чинної нормативно-правової бази.

Ключові слова: методологія науки, поняття, правове поняття, категорія, правова категорія, понятійно-категоріальний апарат, функції понятійно-категоріального апарату, адміністративно-правове регулювання, критичний, критична інфраструктура, державна система захисту критичної інфраструктури.

CONCEPT-CATEGORIAL APPARATUS OF ADMINISTRATIVE-LEGAL REGULATION OF CREATION OF A STATE SYSTEM OF THE CRITICAL INFRASTRUCTURE PROTECTION

Serhii Telenyk

*Candidate of Law Science
ORCID ID: 0000-0002-1328-7595*

Abstract. The creation of a state system of the critical infrastructure protection simultaneously acts as a scientific, law making and law enforcement problem. Therefore, the study of this sphere is of particular importance. The logic of the article provides for the transition from the general to the particular. First, the author considers such key elements of the methodology of science as a concept (legal concept), category (legal category). Then he formulates his own definition of the essence of the conceptual-categorical apparatus of science. Under it, he proposes to understand the constantly updated result of scientific knowledge and systematization of existing scientifically confirmed information in a certain field of knowledge with a projection on the theory and practice of activity. Among the functions of the conceptual-categorical apparatus, he singles out as especially important: ontological, epistemological, nominative, accumulative, instrumental-technological, heuristic, expert-evaluative, regulatory and managerial. The scientist proposed to establish a set of procedures that make it possible to analyze the conceptual-categorical apparatus most fully. The scientist also conducted a content analysis of the texts of the most significant doctrinal and legal sources. As a result, he revealed the breadth of the range of the conceptual-categorical apparatus of the chosen topic and classified the terminology into nine groups. Further logical and semantic analysis of key terms revealed what exactly needs to be improved in the current regulatory framework of Ukraine in the field of the critical infrastructure protection.

Key words: methodology of science, concept, legal concept, category, legal category, conceptual-categorical apparatus, functions of the conceptual-categorical apparatus, administrative and legal regulation, critical, critical infrastructure, state system of the critical infrastructure protection.

POJĘCIOWO-KATEGORYCZNY APARAT ADMINISTRACYJNO-PRAWNYCH REGULACJI TWORZENIA PAŃSTWOWEGO SYSTEMU OCHRONY INFRASTRUKTURY KRYTYCZNEJ

Serhii Telenyk

*kandydat nauk prawnych
ORCID ID: 0000-0002-1328-7595*

Adnotacja. Tworzenie państwowego systemu ochrony infrastruktury krytycznej stanowi jednocześnie wyzwanie naukowe, prawne i wykonawcze. Dlatego badanie tej sfery nabiera szczególnego znaczenia. Logika artykułu obejmuje rozważenie faktycznych metodologicznych aspektów pytania aparatu pojęciowo-kategorycznego nauki z jego autorską interpretacją i definicją funkcji, a następnie projekcją zastosowania przedstawionej koncepcji do gałęzi badanej. Utworzono rejestr terminologii kluczowej z podziałem na klastry. Przeprowadzone analiza logiczno-semantyczna i analiza treści ujawniły istniejące niedoskonałości, które należy skorygować w trakcie udoskonalania obowiązujących ram regulacyjnych.

Słowa kluczowe: metodologia nauki, pojęcie, pojęcie prawne, kategoria, kategoria prawna, aparat pojęciowo-kategoryczny, funkcje aparatu pojęciowo-kategorycznego, regulacja administracyjno-prawna, krytyczny, infrastruktura krytyczna, państwowy system ochrony infrastruktury krytycznej.

Вступ. Розбудова державної системи захисту критичної інфраструктури (далі – ДСЗКІ) є надзвичайно складним завданням і відповідає сучасним тенденціям безпекового розвитку та формування системи стійкості. Від успішності розв'язання цього завдання, що постало перед Українською державою на сучасному етапі, залежить не тільки рівень національної безпеки, а й повноцінне існування країни та системний захист її населення. Ефективність діяльності у цьому напрямі на першому етапі ґрунтується на концептуалізації та розробці понятійно-категоріального апарату. З огляду на це виникає нагальна потреба в теоретичному дослідженні вказаної наукової проблеми.

Основна частина. Понятійно-категоріальний апарат певної правової галузі, на відміну від інших наук, водночас охоплює три сфери: науки, законотворчості й правозастосування. Тож питання може розкриватися через доктринальний, нормативний і правозастосувальний аспекти. Тому аналіз публікацій не може обмежуватися власне однією сферою, а мусить відтворювати поточну ситуацію найбільш вичерпно. Інтеграційним елементом усіх трьох перелічених аспектів виступає спеціалізована (профільна) юридична термінологія, яка має пройти шлях від концептуалізації до кодифікації. У цьому плані вкрай важливими є спостереження за механізмами подібного перетворення. Відтак для успішного висвітлення обраної теми важливо враховувати положення, що містяться у наукових працях таких вчених, як: Л.А. Алексієнко, Н.В. Артикуца, О.В. Волощенко, Н.О. Горобець, Р.І. Дудок, А.С. Д'якова, Г.Ю. Зубко, Г.Р. Кияк, Н.О. Клещенко, З.Б. Куделько, В.А. Ліпкан, О.С. Ліпкан, М.І. Любченко, А.П. Мартинюк, М.О. Мірошніченко, Ю.Ф. Прадід, С.О. Середенко, Ю.А. Суденко, С.А. Юлдашева, О.Ф. Юрчук, Н.П. Яцишин та ін.

Окрему, вкрай важливу групу становлять публікації, присвячені осмисленню теоретичних засад сутності й етапів формування понятійно-категоріального апарату в тій чи іншій дотичній сфері.

Зокрема, особливу увагу привертають на себе наукові розвідки В.А. Ліпкана, який започаткував не лише нові наукові напрями: 1) безпекознавство; 2) націобезпекознавство; 3) терорологію; 4) стратегічні комунікації, а й розробив власні словники, в яких подано на засадах міждисциплінарного підходу категорійно-понятійну систему з даних наукових напрямів, а відтак сформовано засади для фундації нових правових категорій (Ліпкан В.А., 2006; Ліпкан В.А., 2008; Ліпкан В.А., 2009; Ліпкан В.А., 2016; Ліпкан В.А. (а), 2003; Ліпкан В.А. (б), 2003; Ліпкан В.А., 2013).

Також слід відмітити роботи О. І. Баїк (податкове право України) (Баїк О.І., 2019), С. В. Брошкової (екологічна проблематика морського природокористування) (Брошкова С.В., 2018.), М. М. Медвідь (державна та національна безпека) (Медвідь М.М., 2017), І. М. Сопілько (інформаційне право) (Сопілько О.М., 2009), Д.О. Тихомирова (безпека та її гарантії) (Тихомиров Д.О., 2019), Л. М. Шипілової (основи національної безпеки) (Шипілова Л.М., 2007) та ін.

Доктринальна інтерпретація окремих ключових понять сфери критичної інфраструктури (КІ) представлена і в колективних монографіях та аналітичних матеріалах, підготовлених фахівцями Національного інституту стратегічних досліджень (S. Kondratov, D. Bobro, V. Horbulin et al., 2017; Бобро Д.Г. та ін., 2019), і в публікаціях окремих вчених, співробітників зазначеного закладу. Зокрема, йдеться про наукові праці Д. С. Бірюкова (Бірюков Д.С., Кондратов С.І., 2012; Бірюков Д.С., 2015), С. І. Кондратова (Кондратов С.І., 2018), О. М. Суходолі (Суходоля О.М., 2016; Суходоля О.М., 2017; Суходоля О.М., 2019) та ін.

Під час аналізу публікацій вдалося встановити, що натеper питання щодо понятійно-категоріального апарату адміністративно-правового регулювання створення державної системи захисту критичної інфраструктури як окремої теми не розглядалося. Відтак виникає необхідність в усуненні цього пробілу в теорії адміністративного права. Тож метою статті є встановлення сутності понятійно-категоріального апарату у сфері, що досліджується, та його системна репрезентація. Досягненню поставленої мети сприятиме розв'язання таких завдань: 1) обґрунтування методологічних засад необхідності й сутності понятійно-категоріального апарату профільної сфери адміністративного права; 2) аналіз ключових понять обраної тематичної групи та їх категоризація; 3) розробка пропозицій щодо формування нормативно-правової бази створення ДСЗКІ.

Процес адміністративно-правового регулювання у кожній зі сфер передбачає застосування відповідного понятійно-категоріального апарату. Проте перш, ніж потрапити до правозастосування, такий апарат проходить доволі складні процедури наукового осмислення, узагальнення, обґрунтування, своєрідної «селекції» та систематизації. Своєю чергою, це створює підвалини для подальшої правотворчості. У такий спосіб, існують підстави для твердження, що даний апарат виходить за межі власне наукового вжитку, охоплюючи усі сфери правової діяльності. Проте його формування відбувається саме в царині юридичної науки.

Як слушно зазначає О.І. Баїк, «правова наука характеризується притаманною їй упорядкованою системою взаємопов'язаних, взаємозумовлених, а також взаємодіючих понять і категорій, які за своєю суттю і змістом визначаються предметом цієї науки і водночас відображають логіко-семантичну організацію знань у сфері держави і права» (Баїк О.І., 2019).

Ключовий термін «поняття» у загальнономовному сенсі тлумачиться як «1. Одна з форм мислення, результат узагальнення суттєвих ознак об'єкта дійсності. 2. Розуміння кимось чого-небудь, що склалося на основі якихось відомостей, власного досвіду» (Бусел В.Т., 2003, с. 863). З цього витікає, що поняття формується в результаті пізнання дійсності, співвіднесення нового і вже відомого.

Розділяю погляди М.І. Панова про те, що правові поняття – це «основні одиниці розумової діяльності людини (її знань), які відтворюють суттєві, тобто загальні (типові) й відмінні ознаки (властивості, риси) фактів, явищ, процесів, становищ у сфері держави і права. Вони знаходять своє вираження в термінах (словах і словосполученнях), правових визначеннях (дефініціях), що закріплюються в тексті права й мають строгу логічну визначеність з точки зору їх змісту» (Панов М.І., 2014, с. 50–51).

Другий ключовий термін «категорія» у науковому стилі трактується як «родове поняття, що означає розряд предметів, явищ і т. ін. або їх важливу спільну ознаку» (Бусел В.Т., 2003, с. 420). Цілком логічно, що правові категорії інтерпретуються вказаним вище автором як «фундаментальні, найбільш широкі за обсягом узагальнення універсальні правові поняття, що фіксують найсуттєвіші закономірні зв'язку й відносини у сфері правової дійсності» (Панов М.І., 2014, с. 51).

Вважаю, що усталене збірне термінологічне сполучення «**понятійно-категоріальний апарат**» у концентрованому вигляді являє собою *постійно оновлюваний результат пізнання й систематизації наявних науково підтверджених відомостей у певній галузі знань з проєкцією на теорію і практику діяльності*. Водночас основними функціями такого апарату виступають:

- 1) онтологічна (відображення фундаментальних проблем буття й розвитку сущого);
- 2) гносеологічна (пізнавальна);
- 3) номінативна (закріплення назв понять);
- 4) накопичувальна (збереження й приростання наукових здобутків);
- 5) інструментально-технологічна (оптимізація процесів пізнання й систематизації знань);
- 6) евристична (отримання принципово нових знань);
- 7) експертно-оцінна (критичне осмислення нового, ревізія усталеного);
- 8) регуляторно-управлінська (прикладне використання апарату науки у правотворчій і правозастосовній діяльності).

Узагальнюючи наявні підходи до аналізу понятійно-категоріального апарату певної галузі права, дожду проміжного висновку, що системне бачення наукової проблеми може формуватися лише за умови врахування трьох складових:

- визначення загального реєстру понять, що відносяться до сфери дослідження, з подальшою розбивкою за кластерами;
- встановлення відповідності номінації термінів усім значенням (семантичному полю) поняття, а також виявлення наявності понять (суб'єктів, об'єктів, юридичних явищ і фактів), що поки не мають своєї назви, з обґрунтуванням пропозиції щодо їх найменування;
- тлумачення ключових понять, які входять до складу тематичної групи термінології, з наступною їх категоризацією.

Під час дослідження перед ученим можуть постати питання щодо вибору одного з термінів чи термінологічних сполучень серед представлених у синонімічному ряду; появи нових значень у вже усталених мовних одиниць, що відносяться до певної тематичної групи (розширення семантичного поля слова за рахунок багатозначності); пошуку україномовного еквівалента іншомовних запозичень; динаміки змін у загальному реєстрі номінацій у зв'язку з появою нових явищ або скасуванням раніш чинних положень; удосконалення кодифікованих визначень (дефініцій). Проте ці процедури мають скоріше юридико-лінгвістичний характер, а тому розглядаються як допоміжні (проте аж ніяк не другорядні!) в роботі з понятійно-категоріальним апаратом.

Сформульовані методологічні засади зумовили логіку подальшого дослідження обраної наукової проблеми. За відсутності спеціального Закону України «Про критичну інфраструктуру та її захист» з метою визначення загального реєстру номінацій, що входять до профільного понятійно-категоріального апарату, проведений контент-аналіз доктринальних і нормативно-правових джерел (S. Kondratov, D. Bobro, V. Horbulin et al., 2017; Бобро Д.Г. та ін., 2019; Маркєєвої О.Д., Скалецького Ю.М., 2013; Бірюков Д.С., Кондратов С.І., 2014; Про національну безпеку України, 2018; Про основні засади забезпечення кібербезпеки України, 2017; Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 лютого 2017 р. «Про невідкладні заходи з нейтралізації загроз енергетичній безпеці України та посилення захисту критичної інфраструктури», 2017; Концепція створення державної системи захисту критичної інфраструктури, 2017; Загальні вимоги до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури, 2019).

У результаті виявлено номінації понять, які доцільно представити за кластерах. Зокрема, є сенс розподіляти терміно-поняття на основні та похідні з подальшою їх класифікацією. **Основні ключові поняття теми** являють собою своєрідний ланцюг з нарощуванням складових елементів, що проявляється навіть на рівні аббревіації, а саме: інфраструктура → критична інфраструктура (КІ) → захист критичної інфраструктури (ЗКІ) → державна система захисту критичної інфраструктури (ДСЗКІ).

Похідні (утворені від основних) поняття передаються через усталені термінологічні сполучення, які можна розподілити по таких кластерах:

- *чинники, що зумовлюють створення ДСЗКІ*: потреби національної безпеки; загрози природного, антропогенного та техногенного характеру; збільшення кількості та підвищення складності кібератак; гібридні війни; пошкодження інфраструктурних об'єктів внаслідок збройної агресії РФ, а також проведення проти України інформаційної війни; необхідність запровадження системного підходу на загальнодержавному рівні;
- *суб'єкти ДСЗКІ*: центральні органи виконавчої влади, інші державні органи у сфері захисту критичної інфраструктури; власники (розпорядники) об'єктів критичної інфраструктури; керівник об'єкта критичної інфраструктури; спеціальний правоохоронний орган, відповідальний за проведення аналізу та оцінки загроз критичній інфраструктурі; державний орган, відповідальний за координацію дій у сфері ЗКІ;
- *об'єкти критичної інфраструктури*: критично важливі об'єкти, життєво важливі об'єкти, важливі об'єкти, необхідні об'єкти;
- *організаційно-структурні елементи ДСЗКІ*: критична інформаційна інфраструктура; сектор оборони і безпеки України; пріоритетні сектори КІ, зокрема паливно-енергетичний комплекс, транспорт, мережі життєзабезпечення, телекомунікації та зв'язку, хімічна промисловість, харчова промисловість та агропро-

мисловий комплекс, фінансово-банківський сектор; загальнодержавний, регіональний, галузевий, місцевий, об'єктовий рівні ДСЗКІ;

– *призначення ДСЗКІ та завдання суб'єктів*: захист систем, об'єктів і ресурсів, які є критично важливими для функціонування суспільства, соціально-економічного розвитку держави та забезпечення національної безпеки; забезпечення стійкості КІ до загроз усіх видів; кіберзахист; недопущення заподіяння шкоди економічному і науково-технічному потенціалу держави; оцінка загроз; організація та вжиття відповідних заходів протидії; розроблення та прийняття законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань функціонування ДСЗКІ; створення організаційно-правової основи та організаційно-інституційної структури ДСЗКІ; запровадження єдиних підходів до організації управління об'єктами системи на державному та місцевому рівні; визначення органу, відповідального за координацію діяльності із захисту критичної інфраструктури в мирний час та в умовах особливого періоду; визначення джерел фінансування заходів із ЗКІ; завершення створення та забезпечення ефективного функціонування ДСЗКІ; розроблення та затвердження Національного плану захисту та забезпечення стійкості критичної інфраструктури; здійснення заходів державного нагляду та контролю і визначення стану захищеності об'єктів критичної інфраструктури;

– *юрисдикція та адміністративна відповідальність у сфері ДСЗКІ*: повноваження і відповідальність центральних органів виконавчої влади та інших державних органів у сфері ЗКІ; права, обов'язки та відповідальності власників (розпорядників) об'єктів КІ;

– *способи і принципи діяльності ДСЗКІ*: державно-приватне партнерство у сфері захисту критичної інфраструктури; взаємодія суб'єктів; обмін інформацією, а також постійний моніторинг стану безпеки об'єктів критичної інфраструктури;

– *адміністративні процедури*: нормативно-правове врегулювання основоположних принципів функціонування ДСЗКІ; визначення засад взаємодії залучених до захисту критичної інфраструктури державних органів та суб'єктів господарювання, суспільства та громадян; паспортизація та категоризація об'єктів ЗКІ; унормування технічних вимог щодо будівництва та експлуатації об'єктів критичної інфраструктури із забезпеченням їх стійкого функціонування у різних режимах функціонування критичної інфраструктури; затвердження переліку секторів критичної інфраструктури та визначення відповідальних за їх захист державних органів; розроблення стандартів та інших нормативних документів з питань захисту критичної інфраструктури у відповідних секторах критичної інфраструктури; розроблення переліку об'єктів критичної інфраструктури; встановлення вимог до планування заходів щодо ЗКІ, включаючи аварійні плани, плани взаємодії, плани відновлення об'єктів критичної інфраструктури, плани проведення навчальних (тренувальних); реєстрація подій;

– *режими функціонування ДСЗКІ*: штатний; реагування на випадок реалізації загрози; функціонування в кризовій ситуації; відновлення штатного режиму роботи і ліквідація наслідків кризової ситуації.

Безумовно, представлений перелік не є вичерпним і може бути продовженим. Проте навіть він створює підстави для визначення певних особливостей понятійно-категоріального апарату адміністративно-правового регулювання створення ДСЗКІ.

По-перше, порівняно вузька спеціалізація напряму спричиняє відносно невеликі за кількістю показники реєстру термінів. *По-друге*, увесь масив понять може бути представленим дев'ятьма кластерами. *По-третє*, за словотворчою моделлю абсолютна більшість понять являє собою багатокomпонентні термінологічні сполучення з чітко визначеним порядком слів. Тому у текстах правничих актів вони можуть виступати як своєрідні юридичні кліше. *По-четверте*, у понятійно-категоріальному апараті за досліджуваною темою домінують діяльнісний підхід, через що найбільш великими за кількістю елементів є кластери призначення ДСЗКІ та завдань суб'єктів, формування національної системи стійкості, а також адміністративних процедур.

На рівні міжгалузевих категорій активно функціонують такі елементи, як: критична інфраструктура, безпека, загрози, захист КІ, забезпечення безпеки, забезпечення *стійкості* КІ на національному рівні — спроби запобігати та протидіяти цілому спектру загроз — від терористичних актів до стихійних лих. Вони передають узагальнені родові поняття, а тому можуть бути віднесені до того, що у науці прийнято кваліфікувати як категорії.

Встановлення відповідності номінації термінів семантиці поняття виступає в якості інтегративної юридико-лінгвістичної наукової проблеми. До прикладу. Не зважаючи на певну усталеність поняття «критична інфраструктура», вживання означення «критичний» натепер є скоріше віддзеркаленням процесів глобалізації та інтернаціоналізації лексики, аніж відображенням норм сучасної української мови, зафіксованим на рівні лексикографії. Фактично йдеться про прирощення семантики поняття за рахунок калькування іншомовного запозичення. Виходить, що правова практика випереджає та зумовлює зміну норм літературної мови. Вивчення питання у діахронічному аспекті виявляє суттєві особливості формування значення понять, до складу яких входить елемент «критичний».

За радянських часів у правничих текстах критичними були лише зауваження (*Постанова Ради Міністрів Української РСР, 1970*), оскільки за словотворчою моделлю даний прикметник традиційно розглядається як похідний від слова «критика» (*Бусел В.Т., 2003, с. 465*). Навіть у тексті чинного Кодексу законів про працю України у ст. 245 міститься зобов'язання службових осіб підприємств, установ і організацій «у встановлений строк розглядати критичні зауваження і пропозиції працівників» (*Кодекс законів про працю України, 2020*).

Наразі «Великий тлумачний словник сучасної української мови» надає ще одну словникову статтю з трактуванням поняття «критичний», а саме: «1. Який перебуває у стані кризи, переломний. 2. Винятково складний, тяжкий, небезпечний, скрутний» (*Бусел В.Т., 2003, с. 465*). У такому контексті в нормативних

актах воно вживалося у сполученні зі словами «становище» (*Про заходи щодо забезпечення України газом та нафтопродуктами, 1993*), «ситуація» (*Про роботу Міністерства охорони здоров'я щодо забезпечення населення лікарськими засобами, 1993*), «стан справ» (*Про підсумки соціально-економічного розвитку України за перше півріччя та хід виконання Плану дій Уряду України по реалізації та розвитку «Основ національної економічної політики» на 1993 рік, 1993*), «рівень» (*Про Звернення Верховної Ради України до парламентів країн Європейського Союзу та «великої сімки» щодо розв'язання проблем ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, 1995*), «збірки» (*Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку, 1995*), «залежність» (*Програма діяльності Кабінету Міністрів України «Український прорив: для людей, а не для політиків», 2008*) тощо. Водночас простежується внутрішня негативна конотація, яка виникає саме під час додавання до іменників означення «критичний».

У результаті контент-аналізу текстів нормативно-правових актів встановлено, що чи не найперше термінологічне сполучення «критична інфраструктура» зустрічається в рішенні РНБО України від 1 березня 2014 р. «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України» (*Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, 2014*). Характерно, що в даному випадку негативне забарвлення нейтралізовано, а сама номінація сприймається доволі органічно. Відтоді спостерігається широке застосування даного термінологічного сполучення у законодавчих і підзаконних актах.

Щодо наявності в понятійно-категоріальному апараті досліджуваної сфери понять, які поки що не отримали своєї назви, то варто зазначити, що «Концепція створення державної системи захисту критичної інфраструктури» (*Загальні вимоги до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури, 2019*) серед вад вказує на відсутність державного органу, відповідального за координацію дій у сфері ЗКІ, а також спеціального правоохоронного органу, відповідального за проведення аналізу та оцінки загроз критичній інфраструктурі внаслідок проведення іноземними державами економічної експансії та дискримінаційної політики. З огляду на це виникає власне адміністративно-правове питання: це мають бути окремі органи чи достатньо створити нові підрозділи в межах існуючих центральних органів виконавчої влади? Якщо йдеться саме про окремі органи, то з'являється необхідність закріплення за ним певної назви, яка б доповнила перелік суб'єктів ДСЗКІ. Навряд чи зазначення в описі однієї функції, навіть вкрай важливої, може слугувати підставою для створення нових органів і вибору для неї відповідного найменування. Тож формування ДСЗКІ передбачає розв'язання й такого типу завдань.

Про те, що понятійно-категоріальний апарат адміністративно-правового регулювання створення ДСЗКІ перебуває на етапі свого формування, свідчить і варіативність термінологічних сполучень, вживаних у законодавчих актах. Наприклад, у п. 16 ст. 1 Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» в якості ключового поняття, якому дається визначення, вказуються «критично важливі об'єкти інфраструктури», а потім додається, що далі по тексту вони позначатимуться «об'єкти критичної інфраструктури» (*Про основні засади забезпечення кібербезпеки України, 2017*). І вже ст. 6 зазначеного акту формулюється як «Об'єкти критичної інфраструктури».

Так законодавець отожднює значення обох понять. З позицій семантики це не зовсім коректно, оскільки в одному випадку означення «критичний» належить до об'єктів, а в іншому – до інфраструктури. По суті, перший випадок може стосуватися ситуацій, за яких у межах звичайної інфраструктури виокремлюється лише один об'єкт, що має надзвичайно важливе значення. В іншому ж випадку йдеться про критичну інфраструктуру цілком із включенням до неї абсолютно всіх об'єктів. Тож мається на увазі не просто порядок слів, а підміна понять, що є вкрай не бажаним для законодавчих актів, якими кодифікуються ці поняття.

До речі, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту телекомунікаційних мереж» (*Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту телекомунікаційних мереж, 2020*) до Кодексу України про адміністративні правопорушення внесені поправки, згідно з якими вживається лише поняття «критично важливі об'єкти інфраструктури» без згадки про те, що критичною є сама інфраструктура. Подібне свідчить про правотворчу невизначеність, а значить, потребує остаточного термінологічного оформлення поняття.

Не все так однозначно і в аспекті тлумачення ключових понять. Наприклад, в «Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури» у вигляді вставних конструкцій містяться два визначення поняття ДСЗКІ (*Загальні вимоги до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури, 2019*). Спочатку воно трактується як сукупність об'єктів, «які є стратегічно важливими для економіки і безпеки держави, суспільства, населення та порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам України». Через кілька абзаців це ж поняття інтерпретується як комплекс «організаційних, нормативно-правових, інженерно-технічних, наукових та інших заходів, спрямованих на забезпечення безпеки та стійкості критичної інфраструктури».

У цьому вияві **вбачаю порушення вимог юридичної техніки** нормотворчості.

По-перше, в межах одного правничого тексту не може бути два абсолютно різні варіанти дефініції одного й того ж поняття. *По-друге*, оформлення визначень в якості вставних конструкцій, наданих попутно в дужках, суттєво знижує правовий статус ключового поняття. *По-третє*, обидва наведені тлумачення характеризуються фрагментарністю, а відтак не повною мірою відображають суттєві ознаки об'єкта.

Державна система захисту не може обмежуватися лише об'єктами чи заходами. Вона являє собою багатокomпонентну структуру з розгалуженими комплексами елементів, включаючи суб'єктів, що взаємно пов'язані між собою й налаштовані на координацію взаємодії та в окремих випадках - партнерства.

Вбачається ще одне протиріччя. Словосполучення «система об'єктів» застосовується в Законі України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» при тлумаченні поняття «критична інформаційна інфраструктура» (*Про основні засади забезпечення кібербезпеки України, 2017*).

Водночас через те саме словосполучення у згаданій вище Концепції (*Загальні вимоги до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури, 2019*) пояснюється поняття «Державна система захисту критичної інфраструктури».

Подібна невідповідність веде до логічної пастки, адже в такому випадку не потребується створення аніякої ДСЗКІ, оскільки вона вже існує у вигляді об'єктів критичної інформаційної інфраструктури. Принагідно зазначу, що в проєкті Закону України «Про критичну інфраструктуру та її захист» (*Про критичну інфраструктуру та її захист, 2019*), який так і залишився проєктом, ДСЗКІ інтерпретується як «система суб'єктів із забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері захисту критичної інфраструктури».

Природно, виникає питання: що ж являє собою Державна система захисту критичної інфраструктури? Це «система об'єктів», «система суб'єктів», чи взагалі щось інше? Без відповіді на поставлене питання, себто без чіткого розуміння, що насправді стоїть за ключовим поняттям, неможливо цю систему створити ані у вигляді певної моделі, ані в реальності. Наведений приклад дуже рельєфно демонструє, наскільки важливим є понятійно-категоріальний апарат певної галузі знань.

Для адміністративно-правового регулювання процесів створення ДСЗКІ не менш важливим є внесення ясності й в діяльнісні аспекти щодо формулювання завдань. Тож необхідно визначитися із співвідношенням понять «захист», «забезпечення безпеки», «забезпечення стійкості». Це потрібно не тільки і не стільки для адміністративно-правової науки, скільки для правотворчої та правозастосовної діяльності. Доречно у такому контексті згадати закономірність, виявлену М. Пановим: «Чим глибше й детальніше розроблені (сформовані) правові поняття й категорії юридичної науки, тим досконаліше саме позитивне право як таке, тим точніше і якісніше воно здатне регулювати відповідні суспільні відносини» (*Панов М.І., 2014, с. 51*).

Висновки. Отже, проведене дослідження дозволило обґрунтувати методологічні засади необхідності й сутності понятійно-категоріального апарату адміністративно-правового регулювання створення державної системи захисту критичної інфраструктури. Здійснений контент-аналіз текстів доктринальних і легальних джерел сприяв формуванню реєстру ключових термінів і термінологічних сполучень досліджуваної сфери з подальшою їх категоризацією. Застосування методу логіко-семантичного аналізу стало найліпшим способом виявлення наявних натепер невідповідностей і протиріч у кодифікованому тлумаченні базових понять. Зі свого боку, врахування надалі виявлених пробілів і вад слугуватиме вдосконаленню чинної нормативно-правової бази та проєктуванню актів у сфері захисту критичної інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Ліпкан В.А. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях / В.А. Ліпкан, О.С. Ліпкан, О.О. Яковенко. К.: Текст, 2006. 256 с.
2. Ліпкан В.А. Національна і міжнародна безпека у визначеннях та поняттях : [словник] / В.А. Ліпкан, О.С. Ліпкан, Вид. 2-е, доп. і перероб. К. : Текст, 2008. 400 с.
3. Ліпкан В.А. Боротьба з тероризмом : у визначеннях та поняттях / Володимир Анатолійович Ліпкан. К. : Магістр – XXI століття, 2009. 162 с.
4. Ліпкан В.А. Стратегічні комунікації : словник / Т.В. Попова, В.А. Ліпкан ; за заг. ред. доктора юридичних наук В.А. Ліпкана. К. : ФОРМ Ліпкан О.С., 2016. 416 с.
5. Ліпкан В.А. (а) Поняття та зміст національнознавства. *Право України*. 2003. № 9. С. 114–118.
6. Ліпкан В.А. (б) Поняття системи забезпечення національної безпеки України. *Право і безпека*. 2003. № 2'4. С. 57–60.
7. Ліпкан В.А., Ткаченко О.О. Поняття держави в контексті діяльності УДО України. *Наше право*. 2013. № 2. С. 16–21.
8. Баїк О.І. Понятійно-категоріальний апарат податкового права України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2019. 522 с.
9. Брошкова С.В. Понятійно-категоріальний апарат у висвітленні екологічної проблематики в сфері морського природокористування. *Діалог: медіастудії*. 2018. № 24. С. 109–128.
10. Медвідь М.М. Державна та національна безпека: понятійно-категоріальний апарат. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 74–84.
11. Сопілко О.М. Формування підходів до уніфікації понятійно-категоріального апарату інформаційного права. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 3. С. 126–132.
12. Тихомиров Д.О. Деякі аспекти осмислення безпеки та її гарантії. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 5. Т. 2. С. 14–20.
13. Шипілова Л.М. Порівняльний аналіз ключових понять і категорій основ національної безпеки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: 21.01.01. К., 2007. 20 с.
14. Developing The Critical Infrastructure Protection System in Ukraine : monograph / [S. Kondratov, D. Bobro, V. Horbulin et al.] ; general editor O. Sukhodolia. Kyiv : NISS, 2017. 184 p.
15. Організаційні та правові аспекти забезпечення безпеки і стійкості критичної інфраструктури України : аналіт. доп. / [Д.Г. Бобро та ін. ; за заг. ред. О.М. Суходолі] ; Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ: НІСД, 2019. 223 с.
16. Бірюков Д.С., Кондратов С.І. Захист критичної інфраструктури: проблеми та перспективи впровадження в Україні. К. : НІСД, 2012. 96 с.
17. Бірюков Д.С. Захист критичної інфраструктури в Україні: від наукового осмислення до розробки засад політики. *Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки*. 2015. Вип. 3-4 (7-8). С. 155–170.

18. Кондратов С.І. Про забезпечення координації дій, взаємодії та обміну інформацією при створенні державної системи захисту критичної інфраструктури. К. : НІСД, 2018. 30 с.
19. Суходоля О.М. Захист критичної інфраструктури в умовах гібридної війни: проблеми та пріоритети державної політики України. *Стратегічні пріоритети*, 2016. № 3. С. 62–76.
20. Суходоля О.М. Захист критичної інфраструктури: сучасні виклики та пріоритетні завдання сектору безпеки. *Науковий часопис Академії національної безпеки*. № 1–2 (13–14). 2017. С. 30–80.
21. Суходоля О.М. Законодавче забезпечення та механізми управління у сфері енергетичної безпеки України. *Стратегічні пріоритети*. 2019. № 2 (50). С. 13–26.
22. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К. ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
23. Панов М.І. Проблеми методології формування категоріально-понятійного апарату юридичної науки. *Право України*. 2014. С. 50–60.
24. Протидія тероризму, нерозповсюдження зброї та матеріалів масового знищення й захист критичної інфраструктури : зб. матеріалів засідань Міжвідомчої експертної робочої групи, створеної НІСД / Нац. ін-т стратег. дослідж. ; [за ред. О.Д. Маркєєвої, Ю.М. Скалецького]. К. : НІСД, 2013. 101 с.
25. Зелена книга з питань захисту критичної інфраструктури в Україні: збірник матеріалів міжнародних експертних нарад. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/2213/>
26. Концепція захисту критичної інфраструктури: стан, проблеми та перспективи її впровадження в Україні : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. : (7–8 листопада 2013 р., Київ-Вишгород) / Нац. ін-т стратег. досліджень ; [упоряд.: Д. С. Бірюков, С. І. Кондратов]. Київ : НІСД, 2014. 147 с.
27. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. *Голос України*. 07.07.2018. № 122.
28. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 5 жовтня 2017 р. (редакція від 08.07.2018). *Голос України*. 08.11.2017. № 208.
29. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 лютого 2017 р. «Про невідкладні заходи з нейтралізації загроз енергетичній безпеці України та посилення захисту критичної інфраструктури» : Указ Президента України від 16.02.2017. № 37/2017.
30. Концепція створення державної системи захисту критичної інфраструктури: затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2017 р. № 1009-р. *Урядовий кур'єр*. 10.01.2018. № 5.
31. Загальні вимоги до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 19 червня 2019 р. № 518. *Урядовий кур'єр*. 26.06.2019. № 118.
32. Про заходи по реалізації критичних зауважень і пропозицій, висловлених на VII сесії Верховної Ради Української РСР при обговоренні питання «Про стан і заходи по дальшому поліпшенню обслуговування населення установами і підприємствами зв'язку Української РСР» та по виконанню постанови Верховної Ради Української РСР від 7 липня 1970 р. по цьому питанню : постанова Ради Міністрів Української РСР від 29.07.1970 № 389.
33. Кодекс законів про працю України (редакція від 02.04.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
34. Про заходи щодо забезпечення України газом та нафтопродуктами: розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р. № 587-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-93-%D1%80#Text>
35. Про роботу Міністерства охорони здоров'я щодо забезпечення населення лікарськими засобами: постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 1993 р. № 663. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/663-93-%D0%BF#Text>
36. Про підсумки соціально-економічного розвитку України за перше півріччя та хід виконання Плану дій Уряду України по реалізації та розвитку «Основ національної економічної політики» на 1993 рік: постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-93-%D0%BF#Text>
37. Про Звернення Верховної Ради України до парламентів країн Європейського Союзу та «великої сімки» щодо розв'язання проблем ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи: постанова Верховної Ради України від 26 квітня 1995 р. № 145/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 19. ст. 137.
38. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 8 лютого 1995 р. № 39/95-ВР (редакція від 03.07.2020) // *Відомості Верховної Ради України*, 1995, № 12, ст. 81.
39. Програма діяльності Кабінету Міністрів України «Український прорив: для людей, а не для політиків»: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2008 № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/p0001120-08#Text>
40. Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України: рішення РНБО України від 1 березня 2014 р., введено в дію Указом Президента України від 02.03.2014 № 189/2014. *Голос України*. 04.03.2014. № 41.
41. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту телекомунікаційних мереж : Закон України від 13.05.2020 № 600-IX. *Голос України*. 02.06.2020. № 88.
42. Про критичну інфраструктуру та її захист : Проект Закону України від 27.06.2019 № 10328. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65996

References:

1. Lipkan V.A. Natsionalna i mizhnarodna bezpeka u vyznachenniakh ta poniattiakh [National and international security in definitions and concepts] / V.A. Lipkan, O.S. Lipkan, O.O. Yakovenko. K.: Tekst, 2006. 256 s. [in Ukrainian]
2. Lipkan V.A. Natsionalna i mizhnarodna bezpeka u vyznachenniakh ta poniattiakh : slovnyk [National and international security in definitions and concepts: dictionary] / V.A. Lipkan, O.S. Lipkan, Vyd. 2-e, dop. i pererob. K.: Tekst, 2008. 400 s. [in Ukrainian]

3. Lipkan V.A. Borotba z teroryzmozom : u vyznachenniakh ta poniattiakh [Fight against terrorism: in definitions and concepts]. K.: Mahistr – KhKhI stolittia, 2009. 162 s. [in Ukrainian]
4. Lipkan V.A. Stratehichni komunikatsii : slovnyk [Strategic communications: dictionary] / T.V. Popova, V.A. Lipkan ; za zah. red. doktora yurydychnykh nauk V.A. Lipkana. K. : FOP Lipkan O.S., 2016. 416 s. [in Ukrainian]
5. Lipkan V.A. (a) Poniattia ta zmist natsiobezpekozhnavstva [The concept and content of national security]. *Pravo Ukrainy*. 2003. № 9. S. 114–118.
6. Lipkan V.A. (b) Poniattia systemy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [The concept of the national security system of Ukraine]. *Pravo i bezpeka*. 2003. № 24. S. 57–60.
7. Lipkan V.A., Tkachenko O.O. Poniattia derzhavy v konteksti diialnosti UDO Ukrainy [The concept of the state in the context of the UDO of Ukraine]. *Nashe pravo*. 2013. № 2. S. 16–21.
8. Baik O.I. Poniatiino-katehorialnyi aparat podatkovoho prava Ukrainy [Conceptual and categorical apparatus of tax law of Ukraine]: dys. ... d-ra yuryd. nauk: 12.00.07. Lviv, 2019, 522 s. [in Ukrainian]
9. Broshkova S.V. Poniatiino-katehorialnyi aparat u vysvitleni ekolohichnoi problematyky v sferi morskoho pryrodokorystuvannia [Conceptual and categorical apparatus in the coverage of environmental issues in the field of marine nature]. *Dialoh: mediastudii*. 2018. № 24. S. 109–128.
10. Medvid M.M. Derzhavna ta natsionalna bezpeka: poniatiino-katehorialnyi aparat [State and national security: conceptual and categorical apparatus]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav*. 2017. № 2. S. 74–84.
11. Sopilko O.M. Formuvannia pidkhodiv do unifikatsii poniatiino-katehorialnogo aparatu informatsiinoho prava [Formation of approaches to the unification of the conceptual and categorical apparatus of information law]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2009. № 3. S. 126–132.
12. Tykhomyrov D.O. Deiaki aspekty osmyslennia bezpeky ta yii harantii [Some aspects of understanding security and its guarantees]. *Naukovyi visnyk publichnogo ta pryvatnogo prava*. 2019. Vyp. 5. T. 2. S. 14–20.
13. Shpylova L.M. Porivnialnyi analiz kliuchovykh poniat i katehorii osnov natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Comparative analysis of key concepts and categories of the foundations of national security of Ukraine]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. polit. nauk: 21.01.01. K., 2007. 20 s. [in Ukrainian]
14. Developing The Critical Infrastructure Protection System in Ukraine : monograph / [S. Kondratov, D. Bobro, V. Horbulin et al.] ; general editor O. Sukhodolia. Kyiv : NISS, 2017. 184 p. [in English]
15. Orhanizatsiini ta pravovi aspekty zabezpechennia bezpeky i stiikosti krytychnoi infrastruktury Ukrainy : analit. dop. [Organizational and legal aspects of ensuring the security and sustainability of critical infrastructure of Ukraine: analyst. ext.] / [D.H. Bobro ta in. ; za zah. red. O.M. Sukhodoli] ; Nats. in-t strateh. doslidzh. Kyiv: NISD, 2019. 223 s. [in Ukrainian]
16. Biriukov D.S., Kondratov S.I. Zakhyst krytychnoi infrastruktury: problemy ta perspektyvy vprovadzhennia v Ukraini [Critical infrastructure protection: problems and prospects of implementation in Ukraine]. K. : NISD, 2012. 96 s. [in Ukrainian]
17. Biriukov D.S. Zakhyst krytychnoi infrastruktury v Ukraini: vid naukovoho osmyslennia do rozrobky zasad polityky [Critical infrastructure protection in Ukraine: from scientific understanding to policy development]. *Naukovo-informatsiinyi visnyk Akademii natsionalnoi bezpeky*. 2015. Vyp. 3-4 (7-8). S. 155–170.
18. Kondratov S.I. Pro zabezpechennia koordynatsii dii, vzaiemodii ta obminu informatsiieiu pry stvorenni derzhavnoi systemy zakhystu krytychnoi infrastruktury [About ensuring coordination of actions, interaction and exchange of information at creation of the state system of protection of a critical infrastructure]. K. : NISD, 2018. 30 s. [in Ukrainian]
19. Sukhodolia O.M. Zakhyst krytychnoi infrastruktury v umovakh hibrydnoi viiny: problemy ta prioriteti derzhavnoi polityky Ukrainy [Protection of critical infrastructure in a hybrid war: problems and priorities of state policy of Ukraine]. *Stratehichni prioriteti*, 2016. № 3. S. 62–76.
20. Sukhodolia O.M. Zakhyst krytychnoi infrastruktury: suchasni vyklyky ta prioritetni zavdannia sektoru bezpeky [Critical Infrastructure Protection: Current Challenges and Priorities for the Security Sector]. *Naukovyi chasopys Akademii natsionalnoi bezpeky*. № 1–2 (13–14). 2017. S. 30–80.
21. Sukhodolia O.M. Zakonodavche zabezpechennia ta mekhanizmy upravlinnia u sferi enerhetychnoi bezpeky Ukrainy [Legislative support and management mechanisms in the field of energy security of Ukraine]. *Stratehichni prioriteti*. 2019. № 2 (50). S. 13–26.
22. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] / uklad. i holov. red. V. T. Busel. K. ; Irpin: VTF «Perun», 2003. 1440 s. [in Ukrainian]
23. Panov M.I. Problemy metodolohii formuvannia katehorialno-poniatiinoho aparatu yurydychnoi nauky [Problems of methodology of formation of categorical-conceptual apparatus of legal science]. *Pravo Ukrainy*. 2014. S. 50–60.
24. Protydiia teroryzmu, nerozpovsiudzhennia zbroi ta materialiv masovoho znyshchennia y zakhyst krytychnoi infrastruktury : zb. materialiv zasidan Mizhvidomchoi ekspertnoi robochoi hrupy, stvorenoi NISD [Countering terrorism, non-proliferation of weapons and materials of mass destruction and protection of critical infrastructure: Coll. materials of the meetings of the Interdepartmental Expert Working Group established by the NISS] / Nats. in-t strateh. doslidzh. ; [za red. O.D. Markieievoi, Yu.M. Skaletskoho]. K.: NISD, 2013. 101 s. [in Ukrainian]
25. Zelena knyha z pytan zakhystu krytychnoi infrastruktury v Ukraini: zbirnyk materialiv mizhnarodnykh ekspertnykh narad [Green Paper on Critical Infrastructure Protection in Ukraine: Proceedings of International Expert Meetings]. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/2213/>
26. Kontseptsiiia zakhystu krytychnoi infrastruktury: stan, problemy ta perspektyvy yii vprovadzhennia v Ukraini [The concept of critical infrastructure protection: state, problems and prospects of its implementation in Ukraine] : zb. materialiv mizhnar. nauk.-prakt. konf. : (7-8 lystop. 2013 r., Kyiv-Vyshhorod) / Nats. in-t strateh. doslidzhen ; [uporiad.: D. S. Biriukov, S. I. Kondratov]. Kyiv : NISD, 2014. 147 s. [in Ukrainian]

27. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [On the national security of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 r. Holos Ukrainy. 07.07.2018. № 122.
28. Pro osnovni zasady zabezpechennia kiberbezpeky Ukrainy [On the basic principles of cybersecurity in Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 5 zhovtnia 2017 r. (redaktsiia vid 08.07.2018). Holos Ukrainy. 08.11.2017. № 208.
29. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 16 liutoho 2017 r. «Pro nevidkladni zakhody z neitralizatsii zahroz enerhetychnii bezpetsi Ukrainy ta posylennia zakhystu krytychnoi infrastruktury» [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of February 16, 2017 "On urgent measures to neutralize threats to Ukraine's energy security and strengthen the protection of critical infrastructure"]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 16.02.2017. № 37/2017.
30. Kontseptsii stvorennia derzhavnoi systemy zakhystu krytychnoi infrastruktury [The concept of creating a state system for critical infrastructure protection]: zatverdzheno rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 6 hrudnia 2017 r. № 1009-r. Uriadovi kur'ier. 10.01.2018. № 5.
31. Zahalni vymohy do kiberzakhystu ob'ektiv krytychnoi infrastruktury [General requirements for cyber protection of critical infrastructure objects]: zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19 chervnia 2019 r. № 518. Uriadovi kur'ier. 26.06.2019. № 118.
32. Pro zakhody po realizatsii krytychnykh zavvazhen i propozyzii, vyslovlennykh na VII sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy RSR pry obhovorenni pytannia «Pro stan i zakhody po dalshomu polipshenniui obsluhovuvannia naselennia ustanovamy i pidpryemstvamy zv'iazku Ukrainy RSR» ta po vykonanniui postanovy Verkhovnoi Rady Ukrainy RSR vid 7 lypnia 1970 r. po tsomu pytanniui [On measures to implement critical remarks and proposals made at the VII session of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR in discussing the issue "On the state and measures to further improve public services by institutions and enterprises of the Ukrainian SSR" and to implement the resolution of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR of July 7, 1970 on this issue]: postanova Rady Ministriv Ukrainy RSR vid 29.07.1970 № 389.
33. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy [Labor Code of Ukraine] (redaktsiia vid 02.04.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
34. Pro zakhody shchodo zabezpechennia Ukrainy hazom ta naftoproduktamy [On measures to provide Ukraine with gas and oil products]: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 9 serpnia 1993 r. № 587-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-93-%D1%80#Text>
35. Pro robotu Ministerstva okhorony zdorov'ia shchodo zabezpechennia naselennia likarskymy zasobamy [About the work of the Ministry of Health to provide the population with medicines]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 serpnia 1993 r. № 663. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/663-93-%D0%BF#Text>
36. Pro pidsumky sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy za pershe pivrichchia ta khid vykonannia Planu dii Uriadu Ukrainy po realizatsii ta rozvytku «Osnov natsionalnoi ekonomichnoi polityky» na 1993 rik [On the results of socio-economic development of Ukraine for the first half of the year and the course of implementation of the Action Plan of the Government of Ukraine for the implementation and development of the "Fundamentals of National Economic Policy" for 1993]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17 veresnia 1993 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-93-%D0%BF#Text>
37. Pro Zvernennia Verkhovnoi Rady Ukrainy do parlamentiv krain Yevropeiskoho Soiuzu ta «velykoi simky» shchodo rozv'iazannia problem likvidatsii naslidkiv Chornobyl'skoi katastrofy [On the Address of the Verkhovna Rada of Ukraine to the Parliaments of the European Union and the "Big Seven" on Solving the Problems of Elimination of the Consequences of the Chernobyl Accident]: postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 26 kvitnia 1995 r. № 145/95-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1995. № 19. st. 137.
38. Pro vykorystannia yadernoi enerhii ta radiatsiinu bezpeku [On the use of nuclear energy and radiation safety]: Zakon Ukrainy vid 8 liutoho 1995 r. № 39/95-VR (redaktsiia vid 03.07.2020). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1995. № 12. st. 81.
39. Prohrama diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy «Ukrainskyi proryv: dlia liudei, a ne dlia politykiv» [Program of activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Ukrainian breakthrough: for people, not for politicians"]: zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.01.2008 № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001120-08#Text>
40. Pro nevidkladni zakhody shchodo zabezpechennia natsionalnoi bezpeky, suverenitetu i terytorialnoi tsilisnosti Ukrainy [On urgent measures to ensure national security, sovereignty and territorial integrity of Ukraine]: rishennia RNBO Ukrainy vid 1 bereznia 2014 r., vvedeno v diiu Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 02.03.2014 № 189/2014. Holos Ukrainy. 04.03.2014. № 41.
41. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo posylennia zakhystu telekomunikatsiinykh merezh [About modification of some legislative acts of Ukraine concerning strengthening of protection of telecommunication networks]: Zakon Ukrainy vid 13.05.2020 № 600-IKh. Holos Ukrainy. 02.06.2020. № 88.
42. Pro krytychnu infrastrukturu ta yii zakhyst [About critical infrastructure and its protection]: Proekt Zakonu Ukrainy vid 27.06.2019 № 10328. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65996